

Kats aastakümnet seto as'a ajamist

20 aastakka tagasi detsembri kuuu tekkü Seto Selts. Sis oll aig, ku' üle Eestimaa aeti muinsuskaitso jutta ja Seto Seltsi sündüminõ oll umakultuuri tähtsäst pidäminõ, kirotas asutajaliigõh HÖRNA AARE.

Pühapääpätsel päävä, 25. oktoobril 1987 luudi Petsere liinah, Petsere II Keskkoolih Seto Selts. Eestih oll edimäne rahva puult tekkünü' muinsuskaitso liikuminõ ja Seto Selts oll üts pala tuust mõttöilmast. A selts tulõ-õs tühä paiga pääle.

Edimäne seto kultuuri kokkorojuminõ oll 1977. aastagal Vèrskah Seto Leelopääväl. Mõttit leelopäävä kõrraldamisõs and Eesti Vabariigi aol olnu' seto lau-luuepo'. Kõik leelopäävä' omma' olnu' Vèrskah, õnnõ 1986. aastagal oll Obinitseh, ku' kingo pääle panti kivine seto leeloimä. Leelopäävä kõrraldõh tullu' vällä seto ärksäbä' inõmisõ'. Liinaseto' olli' jo' tuust aost uma' leelopar-gi' kokko kor'anu' ja kõrraldõdi seto pita ja üteh kul'atamist.

1986. aastaga leelopääväst sai algusõ Võro naisi leelopark «Helmekaala», minkõ iistvidajä om Linnupuu Anne. Mitmõ' 1986. aastaga leelopäävä kõrraldaja' olli' ka' Seto Seltsi luuja'. Tahasi tehädä' Petsere II Keskkooli muusikaoppajat Stepan Tammeorgu ja Obinitsa raamadukogohoitjat Liidia Sillaotsa.

Petsere liinah

Võromaal tekkü muinsuskaitso klubi 1987. aastaga keväjä. Mitmõ' Seto Seltsi liikmõ' olli' ka' klubi liikmõ'. 12. detsembril oll Talinah Eesti Muinsuskaitso Seltsi Kongress. Muinsuskaitso mõtõh oll, õt üle Eestimaa olõsi' uma' muinsuskaitso klubi' ja tuud proomti tetä' kihelkondõ jaotusõ perrä, a taheta-as tetä' okupatsioonivõimu haldusjaotusõ järgi. Mõtõh tetä' aoluulitsõ Setomaa Muinsuskaitso tugikotus tekkü septembri lõpuh, oktoobri algusõh. Ja vooriga' sai selgest, õt eesti muudu tuud asa tetä' saa-ai'. Aamõtlukult oll Setomaa Eesti NSV ja Vinne FNSV all, kihelkondõ Setomaal olõ-õi' olnu' ja Setomaa päaliin ja kesipaik om Petsere liin.

Ostõdi, õt muinsuskaitso klubi kokkosaaminõ om Petsere liinah ja kõgõ parep kotus pais-tu olõvat, kohe inõmisõ' kokko kutsu', Petsere II Keskkool. Ja muusikaoppaja Tammõoro Stepan nuu' room' ka' vällä kaubõl.

Kokko kutsi aktiivsõba' seto', kedä tiiti, nii Setomaalt ku' liinost. Suurõp jago inõmisi oll tiidä' 1986. aastaga Obinit-sa Seto Leelopääväst. Petsere kuuholõkil otstõdi tetä' klubi asõmõl Seto Selts, õt laebalt

VÖMMORSKIS: Seto seltsi suvapäevad 26. juunil 1988.a. Esmakordselt lehviv avallikult taas sini-must-valge lipp. 2 x foto Obinitsa muuseumitare arhiiv

Teno teele

Linnupuu Anne, Hirsiku Veera, Tammo Alli, Tammo Nikolai, Tammo Eha, Kullasaarõ pereh, Vaidla Jüri, Sarvõ Öio, Linnamäe Margus, Liinamäe Eevi, Lahe Anni, Sillaotsa Liidi, Hao Paul, Lõvi Vello, Lõvi Laine, Kunsti Tiui, Piho Mare, Ellervee Jakob, Ojala Uno, Hõrna Rieka, Eksini Silvi, Sillaotsa Volli, Lillaku Rein

Kõigilõ, kiä' tii' olõt n'oidõ pikki aastidõ seeh pandnu' uma hinge Setomaaõh. Angu' jummal teele samavõrra tagasi.

naada' seto asju ajama. Edimätsel katõl kuuholõkil kirotõdi üles päähä karanu' mõttö', õt midä võisi' ja piasi' tegemä ja kohe poolõ minemä Seto Selts. Päämäne tii oll, õt hoita' ja kaitsa' seto vaimisõ ja ainõlist kultuuri aoluulisõl Setomaal ja õgal puul koh seto' eläse'. Eesti Etnograafiamuuseumi tiidläne Piho Mare kõnõli, õt Sibereh eläs umbõs 3000 seto.

Jo' edimätsel kuuholõkil kõnõli' Vinne FNSV Pihkva oblasti ala jäänü' seto' umast administratiivilitsõst kuulumisõst.

Täämbäne Setomaa om pall'ohki' nuidõ Setomaa inõmistõ ja setosidõ ja seto sõpru 20 aastaganõ tüü.

Seto Selts oll uma ao lats, kirja pant as'a' omma' müüdä ilma lajah, protokoll'i omma' õnnõ paari edimätsõ kuuholõkist. Sääll tulõ vällä, õt tetti säntse' ettepanõki': tulõ vahtsõlt naada' k'auma kirmasil, kirotä' ja lindstä' üles vannu asju, tetä' seto muuseum, Lindora laad üles herätä'.

Õt olla' aamõtlukult muinsuskaitso klubi, tuujaost tull hinnäst umah ja rajooni rahvasaatkidõ täitvõkomitiih rigistriiri'. Suvõ eedeot-sah oll tuu lihtsa, a sūgüse oll län-nü' keerulitsõst – vahtõpääll oll Hirvõpargih olnu' meelevaldus ja keelte ar' muinsuskaitõklubidõ kokkosaaminõ Tarvastuh. 21. oktoobril oll Võroh meelevaldus, koh Hando Runnel käve vällä nime – rindelinn Võro.

Rigistriirminõ lihtsabt

Seto Seltsi rigistriirminõ läts lihtsabt ku' Võro muinsuskaitso klubil. Seto Seltsi üts asutajaliigõh oll Liinamäe Eevi – Mere-mäe külänõukogõ esimisi. Kõgõpääll rigistriirti selts Meremäe külänõukogõ

man. Üts rigistriirmissõ otsus käeh, läts tõõnõ rajooni umah jo' lihtsabt.

Seltsi liikmit kiusata-as takah, õnnõ Petsere rajoonih Tammõoro Stepanil tull mitu sõltõ naada' k'auma kirmasil, kirotä' ja lindstä' üles vannu asju, tetä' seto muuseum, Lindora laad üles herätä'.

KOLMAS KOOSOLEK: varaseim fotomeenus seltsi tegutsemisest - Obinitsa koolimajas 19. detsembril 1987.

nii Võroh, Tartoh ku' ka' Talinah. Võõdõti osa muinsuskaitso päivist 1988. aastagal ja sääll oll üleväh Sillaotsa Liidi kokko säet tekstiili näütüs ja Linnupuu Anne Võro naisiga' mänge' seto linapäävä näütemängu.

Olõ-õi täämbätseni

Aastagal kutsi 4-5 kõrral rahvast kokko: seto suvõpäävä' Võmmorskih, Lepä kirmas. Üteh Võro Muinsuskaitso klubi ja kohaligu peremehe Liivagu Osvaldiga panti vahtsõst elo sisse Lindora laadolõ. Kuuhtüüh Seto Seltsiga' käve' Tarto Ülikooli tudengi' iihotsah Mati Lauriga' Setomaal aoluulist pärimus kogomah.

1989. aastagal muinsuskaitso klubidõ Võro kokkotulõki aol sõidõti 4-5 bussiga' Eesti Vabariigi piiri pääle. Pihkva oblasti miitsä' kai' kõnnõ päält, a tii-is midägi'.

Seto Selts olõ-õi' organisatsioonina olnu' täämbätsõ pä-

väni'. Jo' 1989. aastagal lätsi mõnõ' seltsi liikmõ' kodanikõ komitii tegemistõ mano. Setomaal rigistriirti Eesti Vabariigi kodanikkõ ja viidi läbi valimisõ' Eesti Kongressi. Ja sääll edesi oll Tarto Rahu piiri taastaminõ ja Petsereamaa probleemi' laebalt. Tuu osa Seto Seltsist tekk Petsereamaa Ühendüse.

Tuu jaost, õt arotä' Seto Seltsi aoga' üteh k'aumist, oll Obinitsa koolimaja 1991. aastaga 19. augustil kokko kutsut seltsi liikmõ'. Mõtõh käve jo' Seto Kongressi tiid. Augustikuu ja Eesti Vabariigi vahtsõlt tekkiminõ võtt seto tegemistõ huugu maaha. Päämäne tüü oll no' umavaltuisi kokkopandminõ ja Eesti-Vinne kõnõlõmisõ man pruumi' setosidõ probleemele nii piiri ku' ka' tõisih as'oh kõgõ parebit tulõmuisi saia'. 1993. aastagal olli' valimisõ' Seto Kongressi ja Seto Kongressi Vanõbidõ Kokko. 1994. aastagal tetti Setomaa Valdu Liit. Mõlõba'

Mälehtämi'

Manalatiile lännu' Tammeoro Stepani, Ojaveere Konstatini, Veeberi Viktorit, Rømmeli Raivot, Rømmeli Mallet, Rømmeli Helvet, Tobre Reeta, Sarvõ Aini.

Andku' jummal teele rahu puhkamist.

organisatsiooni' omma' aktiivsõlt tüütänü' s'ooni' aoni'. Täämbäne Setomaa om pall'ohki' nuidõ Setomaa inõmistõ ja setosidõ ja seto sõpru 20 aastaganõ tüü. Seto Seltsi tekkiminõ 20 aastakka tagasi oll üts pala nii Eestimaa ku' ka' Setomaa heränemisõst. ■